

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗДІЙСНЕННЯ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

доц, к.е.н., **Андрос С.В., Сарана К.Г.**
Університет банківської справи Національного банку України, м. Київ

Важливим напрямком діяльності банків є касові операції. Здійснення касових операцій полягає у прийманні готівки від клієнтів, зарахуванні її на рахунки, збереженні прийнятих коштів та видачі готівки за вимогами клієнтів. Особливо важливим є своєчасне і повне задоволення вимог клієнтів на видачу готівки. Від цього залежить довіра клієнтів до банку, їх можливість вільно розпоряджатися власними коштами, належним чином виконувати зобов'язання по заробітній платі та інших платежах, що здійснюються в готівковій формі.

Для проведення касових операцій фінансові установи організовують прибуткові каси, в яких здійснюється приймання готівки від клієнтів, та видаткові каси, в яких здійснюється видача готівки. У банках з невеликими обсягами касових операцій можуть організовуватися об'єднані прибутково-видаткові каси. Якщо установа банку здійснює інкасацію виторгу клієнтів силами інкасаторського апарату, вона може створити крім прибуткової каси, ще і касу перерахунку, в якій перераховується вміст інкасаторських сумок. Банки можуть організовувати вечірні каси для приймання від клієнтів виторгу, який надходить після закінчення операційного дня банку. Зауважимо, що видаткові операції вечірні каси не здійснюють. Банківські касові операції базуються на організаційних заходах, пов'язаних з регулюванням готівкового обігу. Це складання прогностичних розрахунків касових оборотів та організація контролю за виконанням прогностичних показників щодо надходження і видачі готівки; розроблення календаря видачі готівки по днях місяця і за окремими клієнтами; установа для кожного клієнта ліміту залишку каси; визначення строків та порядку інкасації виторгу для організацій торгівлі та сфери послуг тощо [1].

При прийманні готівки касири банку перевіряють банкноти та монети на справжність, виявляють фальшиві і ті, що втратили ознаки платіжності та вилучають їх з обігу. Решта готівки упакується в установленому порядку, оприбутковується до операційної каси банку, передається до сховища чи видаткової каси та зараховується на відповідні рахунки клієнтів. Якщо гроші були прийняті вечірньою касою, на рахунки клієнтів вони зараховуються наступного робочого дня. На суму фактично одержаних від представника клієнта грошей, за винятком фальшивих, йому видається квитанція про внесення готівки. Виявлені фальшиві банкноти і монети клієнту не повертаються, а передаються правоохоронним органам. На їх суму представнику клієнта видається довідка про вилучення фальшивих грошей.

Установи банків видають готівку через свої видаткові каси протягом операційного дня в таких випадках: підприємствам, організаціям, установам з їх поточних рахунків на підставі грошових чеків установленої форми із зазначенням цільового призначення одержаної готівки; фізичним особам з їх поточних чи ощадних рахунків за видатковими касовими ордерами встановленої форми; індивідуальним позичальникам одержані ними позички за видатковими касовими ордерами; населенню при виплаті пенсій, допомоги, переказів з інших банків, заробітної плати працівникам.

Порядок надання касових послуг через банкомати досить простий. Уклавши договір з клієнтом, банк видає йому за невелику плату пластикову картку та ПІН-код, повідомляє мережу розміщення банкоматів, якими він може користуватися, та режим роботи. Для клієнта важливо, щоб банкомати працювали цілодобово і розміщувалися не тільки в приміщенні банку чи його філій, а і в інших місцях. Тому банки розміщують банкомати у великих торговельних і сервісних центрах, вокзалах, центрах розваг тощо [2].

Рівень касового обслуговування залежить також від наявності в операційній касі банку достатньої для виконання замовлень клієнтів суми банкнот та монет. Для цього нормативними документами НБУ передбачено спеціальний механізм підкріплення кас банківських установ. Установи комерційних банків задовольняють потреби клієнтів у готівці за рахунок грошей, що надійшли до каси від клієнтів, які здають готівку в банки. Проте інколи готівки надходить недостатньо для забезпечення поточних виплат, що спричинюється нерівномірністю надходжень і видачі готівки по окремих банках та нерівномірністю розподілу клієнтів між банками. Тому установи банків завчасно визначають свої потреби у підкріпленні операційної каси, виходячи з прогностичних розрахунків готівкових надходжень та виплат.

Касові операції мають велике значення як для самих банків і їх клієнтів, так і банківської системи в цілому. Приймаючи готівку від клієнтів – юридичних та фізичних осіб, банки збільшують свої вільні резерви, за рахунок чого розширюють активні операції та забезпечують зростання доходів. Видаючи готівку клієнтам, банки стягують комісійну плату, яка також поповнює їх доходи. В операціях з готівкою банки можуть надавати своїм клієнтам чимало додаткових послуг (з інкасації, самообслуговування), які дають змогу отримати додаткові доходи.

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність». Відомості ВВР, 2001, № 5-6, ст.30. Із змінами, внесеними згідно із Законами за №3795-VI від 22.09.2011. – Електронний ресурс: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

2. Операції комерційних банків / Р. Коцовська, В. Ричаківська, Г. Табачук та ін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Л.: ЛБІ НБУ, 2001. – 616 с.